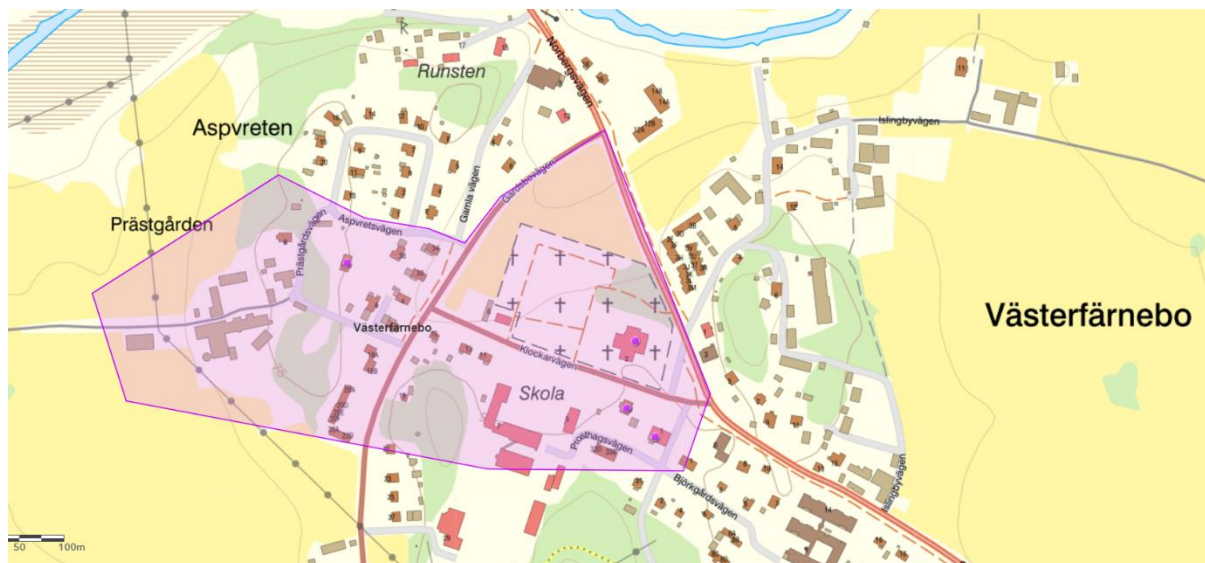

VÄSTERFÄRNEBO

OMGIVANDE LANDSKAP/SIKTLINJER

Västerfärnebo socken ligger i Sala kommun i norra delen av Västmanlands län. Tätorten Västerfärnebo ligger på en förhöjning över Svartån och är omgiven av öppna slättlandskap med många ängslador. Socken är både bruksbygd och jordbruksbygd. I norr, väster och öster är landskapet kuperat och skogrikt, medan det i söder domineras av låglänta jordbruksmarker i Svartåns breda och flacka dalgång. Under stenåldern bestod området av mindre öar med fasta bosättningar i en skärgård. Det finns lämningar efter järnåldersgravfält samt en runsten i trakten.

Svartåns årliga översvämningar gav bördiga slätterängar med ängshö, vilket gjorde att befolkningen växte. Även järnhanteringen spelade en betydande roll för människorna i Västerfärnebo, då socknen ingick i Norbergs bergslag. Bergshanteringen i socknen nådde sin kulmen under tidigt 1600-talet, mot slutet av 1600-talet hade den i princip upphört på grund av skogsbrist.

VÄGNÄT/STIGAR/VATTENDRAG

Svartån slingrar sig norr om orten. Genom centrum går länsväg 256 mot Salbohed i sydöst och Norberg i nordväst. Nuvarande stenvalvsbro byggdes under början av 1900-talet. Vid vägkorset framför kyrkan finns en triangelformad grön yta kantad av träd. Den kallas kyrktorget eller trekanten. Dess nuvarande utseende tillkom på 1930-talet. Tidigare, under 1700-tal, stod troligen kyrkstallarna här.

KYRKAN, DESS PLACERING OCH BYNS UTBREDELSE

Västerfärnebo kyrka uppfördes troligen på 1300-talet men karaktäriseras främst av en restaurering gjord under sent 1700-tal. Flera av de sockengemensamma byggnaderna som kyrkstallar, fattigstuga, sockenstuga, magasin och bodar revs under 1800-talets mitt. Under 1900-talets första halva skedde viss förnyelse av kyrkomiljön. Klockarbostaden byggdes 1929 och prästgården från 1846 ersattes med en ny mangårdsbyggnad 1940.

Mellan 1862 och 1971 var Västerfärnebo en egen kommun med kyrkbyn som centralort, vilket gjorde att flera centrala funktioner lades till orten. Skolbyggnaden från 1873 bytte funktion till kommunalhus på 1950-talet. Sparbank, småskola, centralskola samt flera offentliga verksamheter etablerades under

1900-talet i närheten av kyrkan. Ålderdomshemmet Björkgården togs i bruk 1964. Det finns några enstaka byggnader från 1800-talets kyrkby kvar. Den övriga bebyggelsen är till största delen från 1940–1960-talet. Norr om centrum finns Västerfärnebo hembygdsförenings Gammelgård, med flera ditflyttade byggnader från både 1700- och 1800-talet.

GRÖNSTRUKTUR

På den äldre delen av kyrkogården växer många gamla ädellövträd. Klockarvägen söder om kyrkan kantas av dessa träd samt på motstående sida av de träd som står på före detta klockarbostadens tomt. Vägen kantas av kyrkogårdens järnstaket samt rött trästaket. En hög och tät granhäck sträcker sig längs den nyare kyrkogårdens västra och norra sida. Granhäcken omges av öppna gräsytor ut mot länsvägen.

Prästgårdens har förlorat sin kontakt med kyrkan genom att delar av trädgården har styckats av och bebyggts med villor under 1990-talet.

BEBYGGELSE

Prästgårdens nya mangårdsbyggnad uppfördes 1940 uppförd efter ritningar av arkitekt Einar Lundberg.

Församlingsgården är från 1873. Byggnaden har även använts som tingssal, skola, lärarbostad och kommunalhus. Fasaden har rödslammad locklistpanel med vita detaljer, spröjsade fönster och tympanon över dörren. Den hade tidigare ljusa fasader. Platsen omnämns på karta från 1900-talets början som klockargård. En klockare-/kantorsbostad byggdes 1929 på tomten till ovan nämnda byggnad.

Den tidigare fattiggården som finns på en karta daterad 1905 är riven. I närheten byggdes ett äldreboende under 1900-talets mitt.

Ett skolhus låg under 1800-talet där hembygdsgården ligger idag. Centralskolan uppfördes under mitten av 1900-talet vid Klockarevägen i anslutning till centrum och kyrkan.

<i>Byggnadstyp</i>	<i>Årtal</i>	<i>Kommentar</i>
Ja Kyrkan	1300	Dagens utseende från 1700-talet
Ja Prästgård	1939	
Ja Sockenstuga	1873	Även tingssal, skola, lärarbostad och kommunalhus.
Ja Klockargård	1929	Klockarbostad/kantorsbostad
Fattigstuga	1950-tal	Äldreboende
Skolhus	1873, 1950-tal	Se tingssal, sockenstuga, lärarbostad och kommunalhus. Senare ny centralskola
Tiondebod		
Sockenmagasin		
Kyrkstall	Rivet	

UTMÄRKANDE KARAKTÄRSDRAG

Tydlig centrumbildning med dominerande kyrka. Stor variation i bebyggelsens ålder och utseende.

ANVÄNDNING IDAG

Kyrklig verksamhet, centrumverksamhet, privata bostäder.

TIDSPERIOD OCH VÄRDERING

Äldre medeltid till 1350	o	1 Betydande värde som helhet
Yngre medeltid 1350–1550		2 Betydande värde i delar
1550–1760		3 Få betydande värden
1760–1860		
1860–1920		
o 1920–2000		
o Blandad tidsperiod		

ATT TÄNKA PÅ

Fornminnen är skyddade enligt 2:e kapitlet Kulturmiljölagen.

Kyrkobyggnaden, kyrkotomten, de kyrkliga inventarierna och begravningsplatsen skyddas genom 4:e kapitlet kulturmiljölagen.

Miljöbalkens generella biotopskydd gäller för odlingsrösen, stenmurar, åkerholmar, alléer (även enkelradig), småvatten och våtmarker, källor samt pilevallar (hamlade träd på rad).

Delar av marken inom området kan regleras av detaljplan enligt plan- och bygglagen.

VIDARE UNDERSÖKNINGAR

KÄLLOR

Ortsananlys för Västerfärnebo, Sala kommun 2012

Kulturhistorisk karakterisering Västerfärnebo kyrka, Västerås stift, 2005

Västerfärnebo kyrka från norr.

Kyrkkanten/trekanten

Före detta sockenstuga, även tingssal, skola, lärarbostad och kommunalhus. Idag församlingsgård.

Kantorsbostad.

Kyrkogård med centralskola.

Vy från före detta prästgården över moderna bostadshus mot kyrkan.